

Fosterland och mänsklighet

Ferdinand Domela Nieuwenhuis

1911

Vad är patriotism? Kärleken till sitt fosterland. Och vad är fosterlandet? Svaret är icke så lätt, som man skulle kunna tro, ty fosterlandsidéen är icke fast och beständig för alla tider och för alla länder, utan den växlar efter krigiska och politiska händelser. T. ex. mitt fosterland är Holland, men för ett århundrade sedan var det Frankrike, ty Holland tillhörde då Frankrike genom Napoleons erövring, och för fyra århundraden sedan var det Spanien, ty Holland låg då under Karl V:s och Filip II:s välde. Fosterlandet växlar således med tiden. Det har hänt, att städer i samma land ha fört krig med varandra, såsom Amsterdam och Utrecht; nu däremot tillhöra de en och samma nation. Någon gång kanske vi få »Europas Förenta Stater» såsom det redan nu finns i Amerika. Var kommer då fransmännens eller engelsmännens fosterland att vara? Man ser mycket tydligt, att fosterlandsidéen alltså är en vidsträcktare betydelse. Patriotismen, i sin noggrannaste mening, utesluter de mänskliga känslorna; och alla som i skolorna tala till barnens hjärtan om fosterlandskärlek, använda denna känsla till att egga upp folken emot varandra. Språkolikheten är en av de största hindren för de mänskliga känslornas utbredning.

Vilken bevekelsegrund skulle ett folk, som bor på den andra sidan av ett berg eller av en flod, kunna ha för att hata sina grannar, om detta hat icke lärdes och och närdes av en *överklass*? Om folken kunde förstå varandra ömsesidigt, om de kände de verkliga motiven till krigen, så skulle de säkerligen icke låta sig förmås att döda för ett misstags skull, om icke är deras. Patriotismen är alltför ofta endast ett högst nyttigt hjälpmedel för regeringen, som använder den till att tillfredsställa sina medlemmars personliga intressen.

Och denna falska patriotism är fullständigt stridande mot de humana känslorna; den grundas icke på kärlek, utan på hat. Då vi säga oss älska vår familj, är då detta ett gott motiv för att hata andra, som bo invid oss?

Måste eller behöver man, för att älska sitt fosterland, avsky ett annat, som ligger vid dess sida?

Familjen är en del av fosterlandet och detta åter är en del av mänskligheten. Männe känslan för det ena nödvändigt utesluter känslan för det andra? Om man med ordet *fosterland* avser platsen där man är född, där man erhållit sin uppfostran, där man levat tillsammans med sina släktingar och skolkamrater, då älska alla sitt fosterland, ty ungdomsminnena äro alltid kära och angenäma, isynnerhet när vi börja åldras.

Men antag att ni, ännu ett barn, tvingas att lämna eder födelseort och går att bosätta eder i ett främmande land, där ni kan leva gott och bekvämt, och hugnas av allt som omgiver eder. Nåväl, vad händer? Det inträffar en dag, vid en viss ålder, att ni känner en stark åtrå att få återse det land, fullt av minnen, som med tiden blivit allt större i eder själ, att åter besöka de kära ställen, där ni brukade leka och roa eder jämte edra kamrater, gatorna, som ni kände till så väl, och ni blir icke nöjd förrän den dag då ni kommer till den där platsen, liksom om den skulle vara edert eget fosterland. Håller ni en sådan känsla för egendomlig? Visst icke, ty den är högst naturlig, och ingenting kan förstöra den, och för övrigt skadar den ingen. Men allt detta skiljer sig helt och hållet från den vanliga patriotismen. När man befinner sig i ett land, där man har bröd och frihet att tänka, tala och komma tillsammans med vänner och meningsfränder, då älskar man detta land och förlusten av det vore i intellektuellt och materiellt hänseende så betydande, att det skulle skada och smärta en mycket.

Däremot, när det endast återstår oss friheten att dö av hunger, när man icke kan säga ett enda fritt ord utan att bli inburad i fängelse, då kan man ju inte älska ett fosterland, som icke har någon glädje att bjuda oss.

»Ubi bene, ibe patria» (varest det är gott att vara, där är ens fosterland) sade latinerna, och det är ju sant, ty man har sitt fosterland där man elver bäst och lyckligast. Den ivrigaste patriot är inte så dum, så han föredrager hunger och elände i sitt fosterland framför överflöd och en god social ställning i ett annat land.

Varför?

Emedan grundregeln är denna: *Primum vivere, deinde philosophari* (först leva och sedan filosofera).

Följaktligen, det första villkoret, som man fordrar för alla, är att leva, när fosterlandet icke erbjuder existensmedel åt sina barn, då måste de, ja tvingas t. o. m. att hämta dessa medel annorstädes, och varest de ernå dem. Där befinna de sig lyckligare än i sitt s. k. fosterland, vars moderliga omsorger endast lägges i dagen med hunger, elände och lidande.

Var har då det stora flertalet människor, de som ingenting äga, sitt fosterland?

Arbetarna ha intet fosterland, ty i vilket land de bosätta sig, finns det intet som tillhör dem. Bemöda eder att skaffa dem något att förlora och ni skall fåse, att de vilja försvara sitt land, utan att någon lag tvingar dem därtill, ty om de byta, riskera de att förlora det de ha, men nu riskera de intet, därför att de ingenting äga.

Jag är holländare: om mitt land anfölles av tyskarne och kom under deras regering, så vet jag väl, att genom att tala med en så oförtäckt uppriktighet skulle jag genast ådraga mig ett halvt dussin processer för svårt »majestätsbrott», för hädelse mot gud och vem vet för huru många andra saker. Nåväl, är det inte helt naturligt att jag har en särskild fosterlandskärlek, den att jag föredrager att förbliva holländare? Angående England, för att giva ett annat exempel, vore saken helt annorlunda, ty en engelsman åtnjuter lika mycken frihet som en holländare.

Då jag hör en tysk säga: »Vi som äro fria» (wir freien Deutschen) kan jag icke hålla mig från att gapskratta, ty friheten i Tyskland är bara en myt eller en helt och hållet värdelös föreställning.

Vår nationalhymn säger: »Den som har nederländskt blod i ådrorna, är utan främmande fläckar!» Är icke detta helt enkelt löjligt? Är icke vilken som helst annan främlings blod lika rött som vårt?

Min moder var engelska, min mormor tyska, min faders förfäder danskar: är därför mitt blod befriat från varje främmande fläck?

Och i mitt fall liknar fullständigt mina landsmäns. Modern till vår drottning var tyska och denna gifte sig med en prins av Mecklenburg. För några år sedan var denna tysk av »rent blod» och var officer i tyska armén; nu har han blivit vår drottningens make, general över nederländska armén och amiral över nederländska flottan. Om det någon gång skulle inträffa krig med Tyskland, så måste han marschera mot det såsom överbefälhavare över vår armé, för att försvara vårt fosterland mot de råa inkräktarna, mot sina egna landsmän! Är inte allt detta ytterst löjligt? Vore det icke bäst att skratta åt sådana vidrigheter?

De politiska gränserna dana och förstöra fosterländerna. Kärleken till det eller det fosterlandet innefattar eller förutsätter hat till dem som bo bortom den ena eller andra gränsen. Men böra vi erkänna sådana absurditeter? Det är alltför dumt och narraktigt.

De internationella banden, de broderliga förbindelserna hos folken förminskar mer och mer denna falska fosterlandskärlek, som tyckes försköna, göra mera framskridet, mera vetenskapligt allt, som är i det land där man är född; och den dagen då en sådan känsla upphör, skall den mänskliga utvecklingen hava tagit ett stort steg framåt.

Min broder är först och främst den, till vilken jag känner mig starkast dragen med hjärtat och själen, ty han tänker som jag, handlar såsom jag skulle vilja handla; med ett ord den som harmonierar med mig.

Men en fullkomlig motsats härtill är patriotismen, sådan den nu betraktas av de flästa. Den är skadlig för de mänskliga känslorna, och såsom den praktiseras av de styrande och av vederbörande i skolor o. d., och av prässen, leder den oundvikligen till krig och konflikter mellan folken.

Något större än patriotismen existerar, nämligen kärleken till mänskligheten, vilken arbetar för den gemensamma framgången och som icke håller på sådana gamla fördomar som den om fosterland.

Det Anarkistiska Biblioteket

Ferdinand Domela Nieuwenhuis
Fosterland och mänsklighet
1911

Tidningen Brand #13 1911

www.anarkistiskabiblioteket.se